

Aksman J. (Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego)

„Nauka – Sztuka – Edukacja” innowacyjny model pracy z dzieckiem zdolnym plastycznie jako rezultat międzynarodowych praktyk edukacyjnych

***Анотація.** У статті розглянуто перебіг та результати проекту «Наука – Мистецтво – Освіта» та запропоновані нові підходи до діагностики, методів і форм роботи з художньо обдарованими учнями.*

***Ключові слова:** наука, мистецтво, освіта, діагностика, художньо обдаровані учні.*

***Аннотация.** В статье рассмотрен ход и результаты проекта «Наука - Искусство - Образование» и предложены новые подходы к диагностике, методов и форм работы с художественно одаренными учениками.*

***Ключевые слова:** наука, искусство, образование, диагностика, художественно одаренные ученики.*

***Annotation.** In the article reviews the progress and results of the project "Science – Arts – Education" and are offered new approaches to diagnosis, methods and forms of work with artistically gifted students.*

***Keywords:** science, art, education, diagnosis, artistically gifted students.*

Jak pisze Patricia Biarincova „Tendencje globalizacyjne na świecie powodują, iż dochodzi nie tylko do zderzenia interesów państw oraz różnych kultur, ale także do zderzenia różnych programów nauczania w dziedzinie edukacji i wychowania. Przedstawiany Innowacyjny model diagnozy, metod, form pracy i opieki nad uczniem zdolnym plastycznie, zainicjowany przez nauczycieli z Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego w Krakowie, wyraźnie pokazuje, jakie możliwości oferuje integrująca się Europa w dziedzinie wzajemnej komunikacji i konfrontacji, a także tworzenia i poprawy ustalonych modeli i systemów wychowania plastycznego w odniesieniu do diagnostyki i edukacji dzieci uzdolnionych plastycznie” [1].

Projekt „Nauka-Sztuka-Edukacja” realizowany w latach 2011-2013 w Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego opierał się na stworzeniu nowej sieci współpracy w dziedzinie edukacji dzieci zdolnych plastycznie z klas 1-3 szkoły podstawowej z podmiotami zagranicznymi takimi jak: Univerza na Primorskem (Słowenia), Uniwersytet Katolicki w Ružomberku (Słowacja) i Liceum przy Donieckim Uniwersytecie Narodowym (Ukraina) oraz partnerem polskim – Polskie Stowarzyszenie Wychowania Pozaszkolnego im. Aleksandra Kamińskiego. Głównym założeniem tej współpracy było opracowanie *Innowacyjnego Modelu* diagnozy, metod, form pracy i opieki nad uczniem zdolnym plastycznie przeznaczonego dla nauczycieli klas 1-3 oraz studentów i wykładowców uczelni wyższych na kierunkach pedagogicznych.

W 2006 roku dokonano analizy porównawczej 30 państw Unii Europejskiej w aspekcie polityk edukacyjnych dotyczących wspierania rozwoju uczniów zdolnych. Opracowanie tych badań powstało na podstawie odpowiedzi Krajowych Biur Eurydice na ankietę przygotowaną przez Europejskie Biuro Eurydice [2]. W opisywanych badaniach przeanalizowano trzy aspekty: terminologia i definicje stosowane w poszczególnych krajach w odniesieniu do dzieci zdolnych/utalentowanych, istnienie specjalnych rozwiązań edukacyjnych i ich rodzaje, prowadzenie kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli w tej dziedzinie. Lektura tego tekstu ukazuje bardzo zróżnicowane podejście polityki edukacyjnej w poszczególnych państwach do problemu wsparcia dzieci zdolnych i utalentowanych. Jeszcze bardziej zróżnicowana sytuacja przedstawia się, kiedy spojrzymy na obraz kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli w zakresie problematyki poznawania, rozwijania uzdolnień dzieci i młodzieży. Nie ma jednolitego podejścia, nawet w obszarze jednego państwa z uwagi na autonomię jednostek tworzących programy studiów dla nauczycieli. Najczęściej problematyka, o której mowa włączona jest w obręb innych przedmiotów, jak np. dydaktyka, jednak coraz częściej poświęcane są niej osobne kursy i przedmioty. Wiele państw opracowuje zmiany prawne w celu zwiększenia ofert edukacyjnych skierowanych dla uczniów zdolnych. Efekty tych działań dopiero zostaną poddane ewaluacji. Stworzony w projekcie model wpisuje się zatem w innowacyjne działania edukacyjne podejmowane w obecnym okresie w całej Unii Europejskiej.

Edukacja artystyczna, w tym edukacja w zakresie sztuk plastycznych, tak ważna w rozwoju dziecka została przesunięta na mało znaczące miejsce, jako przedmiot, na którego realizację przeznaczają się niewiele czasu w strukturze kształcenia ogólnego. Taka sytuacja spotykana jest nie tylko w województwie małopolskim, ale również na obszarze całego kraju. Tendencja zmniejszania liczby godzin edukacji plastycznej spowodowała gwałtowny spadek w poziomie kształcenia, w poziomie kompetencji i umiejętności uczniów w zakresie sztuk plastycznych. Pojawiła się również praktyka prowadzenia zajęć z przedmiotu plastyka przez osoby nie posiadające żadnego wykształcenia w tym kierunku.

Twórczość plastyczna jest podstawową formą ekspresji, jest wyrazem indywidualnego rozwoju psychicznego dzieci. Jest ona środkiem rozwoju procesów poznawczych, emocjonalnych i uczuć wyższych. Najważniejsze jest zainteresowanie dziecka sztuką, stworzenie mu warunków do wykorzystania swoich umiejętności i zachęcania do twórczego spędzania czasu. Stąd tak ważna jest rola nauczycieli w szkołach oraz placówkach wychowania pozaszkolnego, którzy nie powinni być tylko fachowcami, ale również animatorami swoich uzdolnionych podopiecznych.

Tytuł projektu *„Nauka – Sztuka – Edukacja, opracowanie i upowszechnianie Innowacyjnego Modelu Diagnozy, Metod, Form Pracy i Opieki nad uczniem zdolnym plastycznie”* wskazuje na wagę nauki w edukacji przez sztukę w klasach 1-3. Sygnalizuje on, że ważne jest nie tylko opieranie się na dowolnej kreatywności dziecka (często nadużywane przez współczesnych nauczycieli), ale na wykorzystaniu nauki w sztuce. W czasach współczesnych sztuka staje się

dziedziną interdyscyplinarną sięga do technologii informacyjnej, pojawia się w życiu publicznym podczas konferencji, wystąpień publicznych, czy spotkań prywatnych. W związku z tym w projekcie podkreślamy wagę i rolę wykorzystania źródeł naukowych w edukacji dzieci przez sztukę i połączenie jej z innymi dziedzinami wiodącymi prym w obecnym rozwijającym się społeczeństwie np. technologia informacyjna. W perspektywie, tak pojęte zadania projektu przyczynić się mają do zwiększania świadomości własnych działań twórczych i kreatywnych w oparciu o podstawy głównych założeń naukowych oraz do możliwości zatrudnienia osób zdolnych plastycznie w różnych dziedzinach życia zawodowego.

Odbiorcami projektu są nauczyciele wychowania wczesnoszkolnego i przedszkolnego a także studenci kierunku pedagogika szczególnie specjalności pedagogika wczesnoszkolna i przedszkolna – czyli przyszli nauczyciele. Przedstawione w modelu metody i formy pracy z dzieckiem zdolnym mają także służyć budowaniu pozytywnego stosunku do nauczania i szkoły wśród dzieci klas początkowych. Metody te służyć zatem mają przede wszystkim nauczycielom kształcącym dzieci w edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej.

W zakresie tematycznym projektu znalazły się następujące elementy:

- teoretyczne założenia modelu diagnozy, metod, form pracy i opieki nad uczniem zdolnym plastycznie w każdym kraju partnerskim;
- praktyczne aspekty realizacji modelu diagnozy, metod, form pracy i opieki nad uczniem zdolnym plastycznie w każdym kraju partnerskim;
- modelowanie nowych wzorców kształcenia na uczelniach wyższych prowadzone w oparciu o doświadczenia pedagogów opiekujących się dziećmi zdolnymi plastycznie w krajach partnerskich;
- zjawiska łączenia sztuki plastycznej w kształceniu pedagogów edukacji wczesnoszkolnej w krajach partnerskich:
- interdyscyplinarność – łączenie sztuki plastycznej z innymi przedmiotami szkolnymi;
- transkulturowość – sięganie do wzorców z innych kultur;
- transsubiektywność – różne możliwości odbierania i przeżywania sztuki;
- strukturalizacja – inspirująca wartość działań mających na celu umiejętność łączeniu różnych teorii plastycznych;
- modelowanie, innych, nowych wzorców kształcenia zauważonych podczas wizyt studyjnych, w oparciu o doświadczenia pedagogów, nauczycieli krajów partnerskich;
- kryteria oceny dziecka zdolnego plastycznie;
- metody pracy z dzieckiem uzdolnionym plastycznie.

Gromadzona wiedza, skutek odbytych do krajów partnerskich wizyt studyjnych pozwoliła na opracowanie innowacyjnego modelu diagnozy, metod, pracy i opieki nad uczniem zdolnym plastycznie. Innowacyjność modelu wyraża się w jego odmienności od istniejących rozwiązań a zarazem w tym, że zaproponowana zmiana jest wartościowa. Innowacyjność proponowanego modelu wspierania dzieci zdolnych plastycznie polega także na jego uniwersalnym zastosowaniu. Skierowany jest on bowiem zarówno dla nauczycieli do pracy z dziećmi uzdolnionymi plastycznie, jak i do pracy z całym zespołem klasowym,

a także dla rodziców dzieci wykazujących uzdolnienia w omawianej dziedzinie, systemowo także dla władz uczelni kształcących nauczycieli, jak i nauczycieli placówek kształcenia pozaszkolnego. Uniwersalność ta polega na przyjętej koncepcji teoretycznej [3]. W koncepcji tej obok powszechnie znanej teorii twórczości rysunkowej dzieci Stefana Szumana i psychologicznej koncepcji rozwoju twórczości plastycznej dzieci Stanisława Popka; znalazły się koncepcja P. Aggletona obejmująca strukturę oraz kształtowanie umiejętności życiowych, umożliwiających człowiekowi pozytywne zachowania przystosowawcze, dzięki którym uczeń skutecznie radzi sobie z zadaniami (wymaganiami) i wyzwaniem codziennego życia oraz teoria konstruowania autorskich programów kształcenia stymulujących i wspierających rozwój uczniów we współczesnej edukacji Janusza Gniteckiego. Te dwie ostatnie koncepcje zaważyły na innowacyjności modelu NSE, spowodowały, że model ten stosować można i trzeba w odniesieniu nie tylko do dzieci szczególnie obdarzonych darem uzdolnień plastycznych, a do wszystkich dzieci wspomagając działaniami plastycznymi ich edukację piśmienniczą i czytelniczą a także, co do tej pory słabo podkreślane w publikacjach pedagogicznych kształcąc poprzez odpowiednio prowadzone zajęcia plastyczne ich umiejętności życiowe (tj. wytrwałość, cierpliwość, doprowadzanie zadań do końca ich realizacji, umiejętność argumentowania wyboru tematu, odpowiedzialności za wybrany temat), wreszcie ukształtowania społeczeństwa w duchu estetyzmu.

Autorami modelu są naukowcy i praktycy na co dzień pracujący z dziećmi w wieku przedszkolnym oraz wczesnoszkolnym. Wśród Autorów opisów poszczególnych modeli pracy z dzieckiem zdolnym plastycznie w krajach partnerskich znaleźli się:

– pedagodzy: prof. nadzw. dr hab. Teresa Giza, prof. dr hab. Bożena Muchacka, prof. nadzw. dr hab. Teresa Olearczyk, dr Joanna Aksman, dr Krystyna Grzesiak, dr Klaudia Węc;

– psycholodzy: doc. dr Stanisław Nieciński, dr Małgorzata Karpińska-Ochałek, dr Maria Kliś;

– metodycy edukacji plastycznej: doc. dr Danuta Skulicz, dr Jolanta Gabzdyl, mgr Anna Zięba;

– artyści i historycy sztuki: prof. dr hab. Stanisław Hryń, dr Anna Dettlof, mgr Katarzyna Piętka.

Interdyscyplinarne zespoły miały za zadanie opis poszczególnych elementów modeli pracy z dzieckiem zdolnym plastycznie w krajach partnerskich oraz wskutek badań porównawczych opracowanie modelu końcowego wykorzystującego wnioski opisów pracy z dzieckiem zdolnym plastycznie w krajach partnerskich i możliwego do wdrożenia w warunkach pracy polskiej szkoły. *Poszczególne elementy modelu to:*

1. Część diagnostyczna (opisująca specyfikę procesu diagnostycznego dziecka zdolnego oraz zawierająca wybrane i przetłumaczone na język polski narzędzia diagnostyczne stosowane do diagnozy dzieci zdolnych w krajach partnerskich);

2. Część obejmująca obszary i sposoby wsparcia dziecka zdolnego plastycznie (część psychologiczno-pedagogiczna);

3. Część programowa dotycząca programów edukacji plastycznej;

4. Część poświęcona kształceniu nauczycieli edukacji plastycznej;

5. Część metodyczna (ukazująca formy i metody pracy z dzieckiem zdolnym plastycznie).

Elementy modeli pracy z dziećmi zdolnymi plastycznie w krajach Partnerów (Słowacja, Słowenia, Ukraina) oraz model skomponowany na podstawie zgromadzonych materiałów, możliwy do adaptacji w warunkach pracy polskiej szkoły szczegółowo opisany znajduje się w publikacji: *Nauka-Sztuka-Edukacja. Innowacyjny model diagnozy, metod, form pracy i opieki nad uczniem zdolnym plastycznie* [4] (część pierwsza i druga publikacji). W części trzeciej zamieszczone są także w tej publikacji wybrane dla potrzeb modelu narzędzia diagnozy dziecka zdolnego plastycznie pochodzące z Ukrainy i Słowenii oraz materiały pomocnicze dla nauczycieli: przykładowy scenariusz zajęć opracowany przez Danutę Skulicz, ukazujący innowacyjność w prowadzeniu zajęć plastycznych według teorii kształtowania umiejętności życiowych młodego człowieka, kategorie analizy dzieła plastycznego według Stanisława Popka, prace plastyczne dzieci ze Słowacji, Słowenii i Ukrainy oraz filmy obrazujące dobre praktyki wdrażania modelu NSE w szkołach Partnerów zagranicznych i w szkołach Małopolski.

Stworzony model wdrażany był w wybranych małopolskich szkołach w semestrze letnim roku szkolnego 2012/13. Model zostanie także od roku akademickiego 2013/14 włączony do programu kształcenia przyszłych nauczycieli na kierunku pedagogika, specjalność: pedagogika wczesnoszkolna w Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego i w przyszłości do innych zainteresowanych uczelni.

Celem głównym projektu było utworzenie nowej sieci współpracy Polski z Ukrainą, Słowacją i Słowenią, aby rozpoznać i wdrożyć nowe wzorce diagnozy, metod, form pracy i opieki nad uczniem zdolnym plastycznie.

Współpraca ta zaowocowała utworzeniem międzynarodowej strony internetowej (www.artisticallygifted.eu), gdzie zamieszczone są opisy poszczególnych działań w projekcie: szkoleń nauczycieli i naukowców oraz studentów pedagogiki, prowadzonych przez przedstawicieli krajów partnerskich, opis wizyt studyjnych w krajach partnerskich, odwiedzanych placówek edukacji pozaszkolnej oraz przedszkoli i szkół, zdjęcia technik plastycznych, filmy obrazujące modele pracy z dziećmi zdolnymi plastycznie w krajach sieci i inne. To początek sieci współpracy, mamy nadzieję, że w trakcie wdrażania projektu w małopolskich szkołach podstawowych oraz w innych placówkach strona wypełni się informacjami z regionu, a także od osób zainteresowanych podjętą przez nas tematyką.

W ramach dalszych, już pozaprojektowych działań, w sieci współpracy powstała kolejna już publikacja z partnerem z Ukrainy (cz. II pt: *Pedagogiczne i społeczne wsparcie uzdolnionych dzieci i młodzieży* [5]). Z kolei w roku akademickim 2013/14 we współdziałaniu z Partnerem ze Słowenii Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego na kierunku: Pedagogika uruchomiła nową specjalność: *Pedagogika inkluzyjna* (kształcąca pedagogów umiejętnie wspierających dzieci zdolne oraz dzieci z trudnościami edukacyjnymi). Mamy nadzieję, że stworzona sieć współpracy zaowocuje kolejnymi ciekawymi edukacyjnie zdarzeniami.

Wypracowany model będzie miał efekty długofalowe. Planowana jest dalsza praca nad wdrożeniem całego już 3 letniego programu działań proponowanych w modelu przy współpracy nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej, którzy uczestniczyli w szkoleniach i wdrażali model w jednym semestrze swojej pracy szkolnej.

Na stałe model zostanie także wprowadzony w program kierunku Pedagogika, specjalności: Pedagogika wczesnoszkolna z wychowaniem plastycznym, Pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego. Modelowa sytuacja docelowa będzie charakteryzowała się zmianą sytuacji dzieci uzdolnionych plastycznie w szkołach podstawowych klas 1-3 w województwie małopolskim - dostrzeganiu ich potrzeb oraz skierowaniu do nich odpowiednich działań. Dzięki rozwiązaniu kluczowych problemów takich jak brak odpowiednich kwalifikacji i postaw nauczycieli oraz wprowadzeniu nowych metod pracy z dziećmi uzdolnionymi plastycznie, w przyszłości będzie możliwe pełniejsze wykorzystanie potencjału regionu województwa i Krakowa, które posiada silnie zakorzenione tradycje artystyczne i jest kojarzone ze sztuką i wszelką działalnością artystyczną.

Cel projektu spójny jest z celami programu Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego:

- tworzenia nowych, innowacyjnych rozwiązań (nowy model pracy i opieki nad dzieckiem zdolnym);
- podniesienia kwalifikacji uczestników;
- zbliżenia kultur ukraińskiej, słowackiej, słoweńskiej i polskiej;

W założeniach projektu skomponowano następujące cele szczegółowe/bezpośrednie:

- podniesienie kwalifikacji nauczycieli z zakresu diagnozy, pracy i opieki nad dziećmi uzdolnionymi plastycznie poprzez odbycie wyjazdów studyjnych do krajów partnerskich;
- podniesienie kwalifikacji studentów kierunku Pedagogika Wczesnoszkolna Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego z zakresu diagnozy, pracy i opieki nad dziećmi uzdolnionymi plastycznie poprzez odbycie wyjazdów studyjnych;
- kształtowanie postaw kreatywnych u nauczycieli oraz przyszłych nauczycieli (studentów) poprzez obserwacje wzorców zagranicznych dzięki wyjazdom studyjnym;
- stworzenie Innowacyjnego Modelu diagnozy, metod, form pracy i opieki nad uczniem zdolnym plastycznie, poprzez skorzystanie z wypracowanych modeli krajów partnerskich;
- uatrakcyjnienie programu studiów kierunku: pedagogika poprzez wprowadzenie innowacyjnego przedmiotu z zakresu Innowacyjnego Modelu diagnozy, metod, form pracy i opieki nad uczniem zdolnym plastycznie;
- transfer wiedzy, dobrych praktyk dotyczących pracy z uczniem zdolnym plastycznie, dzięki utworzeniu nowych sieci współpracy.

Trzy pierwsze cele szczegółowe udało się spełnić z naddatkiem. Trzy wyjazdy studyjne realizowane w miesiącach (luty, marzec, czerwiec) pozwoliły

na uczestnictwo w programach badawczych (tworzenie narzędzi i badania terenowe w krajach partnerskich) przez naukowców i metodyków oraz studentów kierunku: pedagogika. Prace zostały, wskutek licznych spotkań całego zespołu oraz podzespołów wyjeżdżających do poszczególnych krajów, podzielone na 5 elementów (diagnoza, wsparcie psychologiczno-pedagogiczne, treści i program edukacji plastycznej, metody i formy realizacji, kształcenie i dokształcanie nauczycieli) stanowiących model Nauka-Sztuka-Edukacja. Za każdy element modelu odpowiadał jeden nauczyciel akademicki i współpracujący z nim student. W ten sposób w fazie tworzenia narzędzi służących do zbierania pożądanych informacji na wyjazdach studyjnych oraz w fazie określania wniosków z przeprowadzonych analiz stworzona została możliwość współdziałania nauczyciela akademickiego i studenta w relacji Mistrz-Uczeń. Atmosfera pracy, a także jej organizacja sprzyjały możliwościom podnoszenia kwalifikacji, zdobywaniu nowych umiejętności i wzorców, bycia kreatywnym. Dowodem na to są relacje studentów w biuletynach opisujących realizację poszczególnych faz projektu, w tym przypadku wyjazdów studyjnych oraz relacje studentów i nauczycieli akademickich ujęte w programie telewizyjnym obrazującym prace nauczycieli akademickich ze studentami na Wydziale Nauk Humanistycznych Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego (*Magazyn Akademicki* z dn. 29.06.2012 r. emitowany w Telewizji Kraków [6]), a także w trzech stworzonych już poza zamierzeniem projektu filmach obrazujących modele pracy z uczniami zdolnymi plastycznie w Słowacji, Słowenii i na Ukrainie [7].

W roku 2012 r. trwały prace nad stworzeniem Innowacyjnego Modelu pracy z dzieckiem zdolnym plastycznie w edukacji wczesnoszkolnej. Powstały trzy modele (5 elementowe) pracy z dzieckiem zdolnym na Słowacji, w Słowenii i na Ukrainie. Posłużyły one, Autorom modelu możliwego do wykorzystania w warunkach funkcjonowania polskiej szkoły, do dogłębnej analizy porównawczej i transpozycji tych elementów i rozwiązań praktycznych, które zasługiwały na szczególną uwagę.

Przedostatni cel w pełni zostanie osiągnięty po skończeniu roku akademickiego 2013/14, bowiem w tym roku planowana jest realizacja przedmiotu: *Praca z dzieckiem zdolnym* oraz przedmiotu: *Metodyka edukacji plastycznej w przedszkolu i klasach 1-3*, w której uwzględniony będzie w treściach nauczania model Nauka-Sztuka-Edukacja. Mamy także nadzieję, że dzięki upowszechnieniu publikacji opisującej model (nakład 900 egzemplarzy przekazanych na konferencji i wysłanych do szkół i uczelni) znajdzie on także zainteresowanie wśród nowych nauczycieli i wykładowców.

Ostatni z celów szczegółowych dotyczył rozpoczęcia transferu wiedzy, dobrych praktyk dotyczących pracy z uczniem zdolnym plastycznie, dzięki utworzeniu nowych sieci współpracy. W tym celu utworzona została międzynarodowa strona internetowej (www.artisticallygifted.eu), na której sukcesywnie zamieszczone były opisy poszczególnych działań w projekcie oraz zamieszczane były materiały uczestników projektu ze strony Partnerów zagranicznych jak i polskich. Są to zarówno prezentacje multimedialne, teksty

naukowe, fragmenty badań studentów dotyczących dziecka zdolnego plastycznie, jak i relacje filmowe i fotograficzne (filmy i biuletyny projektowe). Na stronie internetowej projektu znajduje się także publikacja opisująca model NSE wraz z uwagami na temat jego wdrażania oraz materiałami dla nauczycieli i wykładowców, narzędziami diagnostycznymi i filmami (film podsumowujący model i jego sposób wdrażania, przetłumaczony na trzy języki: słowacki, słoweński i ukraiński). Zakłada się, że w trakcie wdrażania projektu w małopolskich szkołach podstawowych oraz w innych placówkach edukacyjnych strona będzie w pełni aktywna, wypełni się informacjami z regionu, a także od Partnerów zagranicznych zainteresowanych podjętą przez nas tematyką.

W zamierzeniu dzięki stworzonym kontaktom (Partnerzy zagraniczni, Partner z Polski a twórcy modelu, twórcy modelu a nauczyciele wdrażający model, wykładowcy a studenci kierunku: pedagogika wyposażeni w wiedzę o modelu) sieć stanie się platformą wymiany doświadczeń i informacji o realizacji poszczególnych części modelu w praktyce szkolnej.

W projekcie podjęto następujące działania:

1. Organizacja seminarium wprowadzającego.
2. Szkolenia wprowadzające.
3. Wizyty studyjne.
4. Wypracowanie innowacyjnego modelu NSE.
5. Przeprowadzenie szkolenia z innowacyjnego modelu NSE skierowanego do nauczycieli klas 1-3 szkoły podstawowej.
6. Wdrożenie wypracowanego modelu NSE w wybranych małopolskich szkołach podstawowych.
7. Ewaluacja innowacyjnego modelu NSE.
8. Konferencja podsumowująca.
9. Raport końcowy.

Poniżej przedstawione zostały zamierzone w projekcie rezultaty i produkty:

- 9 przedsięwzięć z zakresu współpracy międzyregionalnej:
  1. seminarium wprowadzające;
  - 2.3.4. trzy szkolenia opisujące modele pracy z dzieckiem zdolnym plastycznie w krajach: Słowacja, Ukraina, Słowenia;
  5. szkolenie z innowacyjnego modelu Nauka-Sztuka-Edukacja;
  - 6.7.8. 3 trzy wizyty studyjne grupy specjalistów i studentów oraz ekipy filmowej na Słowacji, Ukrainie i w Słowenii;
  9. konferencja podsumowująca projekt.
- ok. 260 uczestników przedsięwzięć z zakresu współpracy międzyregionalnej;
- powstanie nowej sieci współpracy (działania podjęte na stronie internetowej projektu: www.artisticallygifted.eu, współpraca partnerów zagranicznych i beneficjenta, współpraca twórców modelu z nauczycielami wdrażającymi model, plany dalszych kontaktów wymienionych grup sieci);
  - publikacja zawierająca teoretyczną podbudowę oraz opis innowacyjnego modelu diagnozy, metod, form pracy i opieki nad dzieckiem zdolnym plastycznie [8];
  - film przedstawiający prowadzenie zajęć w oparciu o wypracowany model (stanowiący załącznik do publikacji opisującej model NSE) oraz jako produkty

dotatkowe, dodane: trzy filmy obrazujące modele pracy z dzieckiem zdolnym plastycznie w edukacji wczesnoszkolnej na Słowacji, Ukrainie i w Słowenii;

– narzędzia do badań diagnostycznych i ewaluacji innowacyjnego modelu diagnozy, metod, form pracy i opieki nad uczniem zdolnym plastycznie: narzędzia diagnostyczne i materiały pomocnicze znajdują się w części III publikacji opisującej model Nauka-Sztuka-Edukacja;

– recenzje specjalistów z krajów partnerskich dotyczące Innowacyjnego Modelu diagnozy, metod, form pracy i opieki nad uczniem zdolnym plastycznie – fragmenty przedstawione w podrozdziale 3 części I niniejszego raportu;

– strona internetowa sieci współpracy (www.artisticallygifted.eu);

– publikacja raportu z wnioskami końcowymi i rekomendacjami;

– biuletyn dotyczący sieci współpracy (4 numery umiejscowione na stronie internetowej projektu: www.artisticallygifted.eu w zakładce: Aktualności).

Na koniec watro dodać, że obok rezultatów i produktów zamierzonych do realizacji w projekcie powstały dodatkowe inicjatywy i dodatkowe produkty. Są to:

– dwie wystawy fotograficzne, towarzyszące seminarium i konferencji kończącej, obrazujące pracę z dziećmi zdolnymi w odległych krajach (27.10.2011 r. „*Potencjał a możliwości edukacyjne dzieci Oceanu Indyjskiego*” fotografie i wernisaż prof. nadzw. dr hab. Anna Kożuh oraz 15.09.2013 r. wernisaż wystawy fotograficznej tej samej Autorki pt. „*Mali artyści nad i pod równikiem*”;

– w ramach szkoleń dotyczących sposobów opieki i pracy z dzieckiem zdolnym plastycznie w krajach zagranicznych nawiązana została współpraca z Muzeum Narodowym oraz z Muzeum Sztuki Współczesnej Mocak w Krakowie (osobami odpowiedzialnymi za zajęcia z edukacji muzealnej), przewidziana jest dalsza współpraca w celu wdrożenia wybranych elementów modelu w tych instytucjach;

– trzy filmy obrazujące modele pracy z dzieckiem zdolnym plastycznie w edukacji wczesnoszkolnej na Słowacji, Ukrainie i w Słowenii, stworzone przez Zespół realizatorów Krakowskiej Telewizji Internetowej działającej przy Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego pod kierownictwem red. Jacka Przybylskiego;

– publikacja wynikająca z współpracy polsko-ukraińskiej pt: *Pedagogiczne i społeczne wsparcie uzdolnionych dzieci i młodzieży*, pod red. O. Boczarovej, J. Aksman, Oficyna Wydawnicza AFM, Kraków 2013r. s.1-433;

– program telewizyjny *Magazyn Akademicki*, emitowany w dn.29.06.2012 r. w Telewizji Kraków, obrazujący prace studentów kierunku: pedagogika Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego z naukowcami w ramach projektu: Nauka-Sztuka-Edukacja www.ka.edu.pl/multimedia/video,9,magazyn-akademicki.html;

– prace badawcze studentów na seminariach licencjackich i magisterskich w Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, dotyczące pracy z dzieckiem zdolnym, także zdolnym plastycznie w warunkach pracy polskiej szkoły;

– uruchomienie nowej specjalności: *Pedagogika inkluzywna* na kierunku: Pedagogika w Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, na bazie programów przywiezionych z wizyty studyjnej ze Słowenii.

Wypracowany model był w trakcie powstawania dwukrotnie poddawany recenzjom. W pierwszym etapie powstały na bazie doświadczeń Słowacji, Słowenii

i Ukrainy modele pracy z dzieckiem zdolnym plastycznie. Zostały one poddane recenzjom specjalistów z krajów partnerskich. Były to Osoby na co dzień pracujące z dziećmi i młodzieżą oraz naukowcy zajmujący się tematyką uzdolnień dzieci i młodzieży, praktycy i teoretycy: dr Patricia Biarincova (Słowacja – nauczyciel sztuki i wykładowca uniwersytecki), prof. Ołena Boczarova (Ukraina – specjalistka od wielu lat zajmująca się tematyką dzieci i młodzieży uzdolnionej i utalentowanej), prof. Anna Kožuh (Słowenia – specjalistka z dziedziny dydaktyki i pedagogiki inkluzywnej) oraz prof. Urszula Szuścik (Polska, specjalistka w dziedzinie edukacji plastycznej dzieci w młodszym wieku szkolnym).

Mamy nadzieję, że podjęte przez nas działania wpłyną na zmianę sytuacji dzieci uzdolnionych plastycznie w edukacji wczesnoszkolnej w województwie małopolskim. Dzięki modelowi nauczyciele, którzy zapoznają się i będą stosować elementy modelu w swojej pracy zawodowej docenia potrzebę odpowiednio prowadzonej edukacji plastycznej w wieku wczesnoszkolnym oraz potrzebę ciągłego samodoskonalenia. Będą wreszcie umieli zdiagnozować potrzeby edukacyjne dzieci oraz skierować do nich specjalnie przygotowane działania w pełni wykorzystując potencjał regionu województwa i Krakowa.

1. Z recenzji dr Patricii Biarincovej, nauczyciel sztuki i wykładowcy Katolickiego Uniwersytetu w Ružomberku. **2.** Poniższe informacje pochodzą z publikacji przetłumaczonej z języka angielskiego, tytuł oryginału w języku angielskim: Specific educational measures to promote all forms of giftedness at school in Europe (Wspieranie rozwoju uczniów zdolnych: specjalne rozwiązania stosowane w szkołach w Europie) Eurydice – sieć informacji o edukacji w Europie 2008, wersja angielska dostępna internetnie (<http://eacea.ec.europa.eu/portal/page/portal/Eurydice>), przetłumaczyła: Ewa Kolanowska, adres internetowy wersji w j.polskim: www.eurydice.org.pl/files/zdolny.pdf **3.** Dokładne omówienie teorii budującej koncepcję Modelu Nauka – Sztuka - Edukacja znajduje się w publikacji: pod red. J. Aksman, Nauka-Sztuka-Edukacja. Innowacyjny model diagnozy, metod, form pracy i opieki nad uczniem zdolnym plastycznie, Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Kraków 2013, część III, punkt 1: Struktura modelu. **4.** Red. J. Aksman, Nauka-Sztuka-Edukacja. Innowacyjny model diagnozy, metod, form pracy i opieki nad uczniem zdolnym plastycznie, Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Kraków 2013. **5.** Red. O. Bocharova, J. Aksman, Pedagogiczne i społeczne wsparcie dzieci i młodzieży uzdolnionej, Oficyna Wydawnicza AFM, Kraków 2013. **6.** www.ka.edu.pl/multimedia/video_9_magazyn-akademicki.html **7.** www.artisticallygifted.eu zakładka: filmy **8.** Nauka-Sztuka-Edukacja. Innowacyjny Model diagnozy, metod, form pracy i opieki nad uczniem zdolnym plastycznie, red. J. Aksman, Kraków 2013.

Рецензент: к.і.н., доцент Ясінський М. М.